

תשובה טז

שיל"ת אור ליום ה' י"א מנחם תקמ"ל.

יראה בנחמה, בסיבוב חומה, לעיר הנשמה, מאש השמימה, בנוי רמה, ויעלה שמה, מימים ימימה, ה"ה אהובי הרבני ידיד עליון וידידי הרב המופלא מו"ה אליעזר ג"י ולכל המסתופפים בצל קדשו שלום יאמר:

כתבו הנחמד משוק צרין יסן העבר, הגיעני לכתב. ויען כי ראיתי אינו נגמר צמולאו להשיבני על כל חלומותי ודברי, אמרתי מר נ"י שפיר עזיד כי הרבני ענותותו לכל יעצור מסע צלי פקידה לעוצה, וקמא קמא דמטא לידיו כי רב לו, אייתי לקמאי. והנני אומר לו, יושב—כח על הפקידה ועל הפקידה, אצל לדידי לאו מילתא א' היא להשיב ע"י אודיעכו נא קלות דרכי, יען וזיען הסרים למשמעתי מבקשין חפקיקין כל זמן ועידן, ולא יכולתי פנות אל המנוחה לעיין בינות בספרים ולהשיב מילין לגבאר רבא דכוותי, מילתא דבעי עעמא רבא למען לא אחפש, כי אם צין הערביים צין הפילות מנחה לערבית, ואם אשר העירוני רעיוני אז אהן במכתב צלילה, וגם זה אצטל שיעור קבוע רק התנתי מתחלה לכך. על כן לא אצלה זמן א' בשביל תשובה א', ואמרתי אמחין עד יבואו דבריו הרבים הנכבדים צעוני, [ואז] הייתי (ה) כותב, ובצוא כהיום כתבתי על כי דואר, שמחתי יותר מצוא אגרת שלומים מפפ"ד עיר מולדתי, באשר שהוא מלא חכמה. ועתה ארחיב מה ישים ה' צפא שפל וקטן כמותי אותו אשמור לדבר, ויבא רעוא דאימא מילתא דהתקבל: **ט"ר** ימח נמחי לדיק פרי עטו מילין ללד עילתא עילת פרי"ת אמלל, יען כי נחבדתי שבוע העברה בשמחה צריתו של אצרכי"ס, צבית מחותני הקלין השר כה' זעליגמאן צפיר אלמין, שם מלאתי את שארצו נפשי ספר ה' שיעות וצחוכו חידושי הר"ן על סנהדרין, ובדף מ"ז ע"א [ד"ה והיון צה], ותמה שם שצפרק חלק דליתא לכך ברייתא לא הוינן עלה הכי צהך לישנא וכו', והי"ן הרמצי"ן ז"ל, שאותה הכו"י של ר' יוסף היא אותה הכו"י שצפרק חלק, רק שם הקשה צ' קושיות, אחד ירשו עד שיתאחדו שכלל הפחות הרי הדמים ראויים הם לקרבן, וכוד לאחר מיתת הרשעים ראויים הם, אבל ר' יוסף צנאן לא הקשה רק אפס קל"ה [ו] היינו אקרבנות עולם לאחר מיתת הרשעים, והיינו ממש ה"ל כמו שכתבתי, ובדף שכוונתי:

ומה שהקשה הר"ן שם ארש"י, מאי עעמא נקט רש"י קרא מעם הארץ ושז מודיעתו [דמומר אינו ראוי לקרבן] והם צחלק נקט הש"ס עעמא משום זכה רשעים תועבה, וכח שרש"י לא דקדק [בזה], אבל לפי מה שכתבתי למר נ"י אחי שפיר דברי רש"י:

והנה הקשה הר"ן גם קושית מר נ"י, ממחתי דאנשי עיר הנידחת אין להם חלק לעולם הבא, ומיחך הגירסא תיבות אין להם חלק לעולם הבא צבס ספרים ישנים, ולא יכולתי ליקח מועד לעיין כראוי בכל דבריו כע"ה:

עוד כתב הר"ן שם צבס רש"י ז"ל, דמומר לחלב נפקא משז מודיעתו ולעצור זכר מעם הארץ, וברש"י שלפנינו זאת אינו

כידוע, שעל אודותיו דנין, מכל מקום הגרסה שס"ל שגם לרבן דרשי מעם הארץ צבי חד קרא לחלב וחד קרא למומר לע"א דכח מומר לכל החורה כולה, והא נמי קרוב למה שכתבתי רק ידי עדיפה שהייתי משיב דברי ר' יוסף עם רבא צבוריות:

אחר הודיע ה' אותי את כל זאת, אשים פני אל המדבר דברים נכוחים, ככתבו הקדום אשר לו משפט בכתוב. ומלאתי כתב מר נ"י, שסברתי דמשה צמקוס שצעים ואחד בוי קאי היינו דוקא קודם שמנה סנהדרין, כתב מר נ"י שלא ניתן לכתוב. ואני אומר, מי יתן איפה יכתבון מילי צעט צחל ועופרת, לדורות ולמשמרת, וכל כי הני מילי מעליותא לימרון משמאי א'. ומדוע לא הודיעני מר נ"י מאי עעמא לא קאי משה צמקוס ס' רבוא כאשר הקשתי לו. ומה שהקשה מסנהדרין ע"י ע"א דבריו של גדול, והנה לולי דברי רש"י ז"ל אענה חלקי צפירות הש"ס כך, צענין תחילה הקירה אחת, כיון שמשה צמקוס שצעים ואחד בוי קאי אם כן שצעים סנהדרין למאי הופרשו, ואלל מרוח משה עליהם שזכר ה' מסתמא דבר קשה מאוד, רק לאורך ישראל נעשה גם נעשה, ומה גם שזכר ראוי שיכיר מכתרים בשגשג כהרים חכמים ונבונים וידועים, ולא מלא רק חכמים וידועים ולא נבונים [כעירונין ק' ע"צ], מה נורך לכל זה, הלא להקל במשא כפי עלת יתרו ה' די בעשרים ושגשג סנהדרין, שעל פיהם כל ריב וכל געע ממונות ועפשות איסור ויתור, ודברים הגדולים הצריכים שצעים ואחד משה קאי במקומם, וזה צעני קושי עומה. אבל הוא הדבר אשר דברתי וכוונתי ת"ל יתצרך, שמוס שנתן משה אל לבו להקל מעליו משא הכבד הזה לא ה' צמקוס שצעים ואחד והוארך לשצעים סנהדרין ואיבו צגוויכו לכל דבר הגדול כוח ע"א:

ולדעתי ה' זה טעם הכמוס שלא מיהב משה רבינו ז"ל סנהדרין עד עת צא דברי חמוי יתרו, וכי יועץ למלך ניהנו ה' הלא גם למשה לצב כמורו, והלא שרל משה צבא להיות צמקוס שצעים ואחד ולהיות לו השגה גדולה בהוא, ולא דבר רק הוא, עד שראב יתרו שהוא דבר שאין הציבור יכול לעמוד בו, הוארך משה להשליך נפשו וחפלו מנגד בעצור טובה ישראל, וזהו מצואר ופשוט מאוד:

והנה אני אומר, שמעולם לא כיון יתרו באומרו דבריו של גדול או דבר הקשה יציאון אליך, ממש כך לדבר, כי אם תלך עם הסנהדרין לאחר שהלמדס הדין כאשר שמעת מפי הגבורה (שאפילו קל שצקלות הולרכו ללמוד מפי משה רק שלא נלמדק [להם] בשעה הדין מה שאין כן צבר"ל) ואפשר משום כבודו של משה אמר אליך ולא הזכיר הצקנים כמאמר הש"ס סנהדרין ו"ד ע"א רבי יכודס בן צבא אחרניא בור צבדי, ולא חשיב לי משום כבודו של ר"י צ"ב, וכן צמס' ר"ה ריש פרק אין מכירין [כ"צ ע"ב] יע"ש ה':

ואפשר שלא נענש משה, שנעלם ממנו שאלות צנות ללפחד ופירש"י צפרשה פנחס [כ"ז ה' א] שנענש על שנטל עטרה באומרו והדבר אשר יקשה מכם הקריבון אלי, והדבר תמוה הלא שפיר קאמר, והכי הוה התנאי צחתלם ציו וצין יתרו חותנו, וגם כל ישראל ידעו שממנו הלא החורה, רק לפי הנ"ל אחי שפיר שאין למשה כח כלל לשפוט ולדון יחיד, כי אם שאר העם כיון שמינה סנהדרין [ישפטו הם], ולא נלרכה חלל להעדיפה כמופלא שצבית דין להשלים המין

אחרים שקול כנגד ע"א אבל משצותה לו הקב"ה לאסוף ע"א לא ה"י שקול אלא כנגד מופלין שבהם, עכ"ל. וממה שהוכיחו כן בחוס' חכמי אנגלי נתוסף עוד רא"י על ראיותיו של מרן ז"ל בנדון.

ד' עפ"י הקרא ד"ה ב', כ"ה—ט"ו. ואולי צ"ל נתנה, או למחוק הי"ד ונקרא נתנו או נתנו.

ה' וכן בגיטין (ה' ע"ב). ו' עפ"י ש"ס סנהדרין (ח' ע"א).

א' אולי צ"ל „מילתא חסרתא היא“.

ב' גדר"ל, לא לבטל השיעור קבוע הרבה פעמים בשביל תשובה אחת.

ג' בהני מילי מעליותא זכה לכוון רבינו ז"ל למשיב בתוס' חכמי אנגלי סנהדרין (ירושלים תשכ"ח) שם (ט"ז ע"ב) וד"ל: וקשה כיון דמשה קאי במקום ע"א וא"כ י"ל ה"י אמר לו והקדוש ב"ה אספי לי שבעים וא"כ ליבשי ב' פעמים שבעים ואחד וי"ל קודם מתן תורה שלא ה"י עמו סנהדרין